

داستان‌ها و قصه‌های قرآن

سید ابوالقاسم حاجی میر

۱۴۰۳

سرزمین روشنایی و هدایت

داستان‌ها و قصه‌های قرآن

سید ابوالقاسم حاجی میر

s.a.hajimir@gmail.com

ناشر: سخنوران

سال و نوبت چاپ: ۱۴۰۳ - اول

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۶ - ۴۲ - ۸۳۵۶ - ۶۲۲ - ۹۷۸

نشانی ناشر: تهران،

قیمت: ۳۴۵۰۰۰ تومان

مرکز پخش: ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳

حق چاپ محفوظ است

پیشگفتار

قصه‌گویی در طول تاریخ مورد علاقه و توجه بشر بوده و برای او جذابیت و کشش خاصی داشته است. به همین دلیل، قصه یکی از ابزارهای مهم اصلاح رفتار محسوب می‌شود. قرآن کریم نیز به نیاز بشر و گرایش او به قصه توجه نشان داده و با تأکید بر علایق طبیعی انسان بسیاری از مباحث ظریف اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی را در قالب زیباترین داستان‌ها طرح و ارائه می‌نماید. خداوند متعال در سوره‌های متعدد قرآن کریم از طریق نقل داستان گذشتگان سعی در هدایت، تربیت و اصلاح رفتار بشر داشته است. اصطلاح قصه در فرهنگ قرآن به معنی «پی‌جویی»، تحلیل و بررسی حوادث مهم تاریخ انبیاء بر اساس بینش الهی است که هدف از آن عبرت و درس گرفتن از حوادث برای زندگی خود، تذکر، بیداری، تحول و تثبیت دل مؤمنین است.

هدف قصه‌ها، به ظاهر خلق قهرمان و ایجاد کشش و بیدار کردن حس کنجکاوی و سرگرم کردن خواننده یا شنونده است و لذت بخشیدن و مشغول کردن، اما در حقیقت درون‌مایه و زیر بنای فکری و اجتماعی قصه‌ها ترویج و اشاعه اصول انسانی و برادری و برابری و عدالت اجتماعی است.

قرآن سرگذشت پیشینیان را همانگونه که بوده است، شرح می‌دهد و از راه بیان ماجرای زندگی آنان، به بیداری و هشپاری مردم و عبرت گرفتن از سرنوشت آنان کمک می‌کند.

موضوعات و مطالب قرآن کریم را می‌توان به چهار بخش کلی تقسیم نمود که هر یک از آن بخش‌ها نیز، موضوعات جزئی و فرعی بسیاری را دربرمی‌گیرد.

- ۱- عقاید؛ این بخش، شامل آیاتی است که مستقیماً در ارتباط با اعتقادات قلبی است. مانند: ایمان به خداوند و یگانگی او، ایمان به پیامبران، فرشتگان، وحی، معاد، حساب و کتاب، صراط، میزان، بهشت و دوزخ و امثال آنها.
- ۲- احکام؛ این بخش از آیات شامل مقرراتی است که اوامر و نواهی خداوند را در شئون مختلف زندگی، بیان می‌کند و می‌توان این بخش را به دو قسمت تقسیم کرد.

الف: آیاتی که کیفیت روابط بندگان را نسبت به آفریدگار جهان تعیین می‌کند. مانند نماز، روزه، حج، و نظائر آنها که عبادات نامگذاری شده است.

ب: آیاتی که روابط مردم با یکدیگر را تنظیم می‌کند. مانند: قوانین مربوط به اداره کشور اسلامی، جهاد در راه خدا، تعیین مرزهای مالکیت، مقررات مربوط به کشاورزی، تجارت، ازدواج، طلاق، ارث، همچنین قوانین کیفری همچون حدود، دیات، قصاص، و مانند آنها که تحت عنوان معاملات از آنها یاد می‌شود.

۳- مسائل اخلاقی؛ این بخش انسان را به سوی فضائل اخلاقی و کمال نفسانی سوق می‌دهد و صفات عالیه انسانی را در افراد تقویت می‌کند و به طور کلی آنچه در وصول انسان، به سعادت و کمال مؤثر است، بیان می‌نماید.

۴- قصص قرآن؛ این بخش که رقم قابل ملاحظه و چشمگیری از آیات قرآن را تشکیل می‌دهد، عبارت است از: یک سلسله داستان‌های آموزنده و قصه‌های عبرت‌آموز که می‌تواند به عنوان فلسفه تاریخ مورد استفاده همگان قرار گیرد.

بدون تردید، طبع انسان، به شنیدن و خواندن سرگذشت‌ها و قصه‌ها، رغبت و میل فراوان دارد و قرآن کریم، اولین کتابی است که نقل داستان‌ها و سرگذشت‌های واقعی پیشینیان را در راه تربیت و ارشاد مردم به کار گرفته و از این میل و رغبت طبیعی، در راه هدایت آنها بهره‌برداری کرده است. حال با هم شروع می‌کنیم به خواندن داستان‌ها و قصه‌های قرآن...

فهرست مطالب

۱ - قصه‌های قرآنی چیست؟

قصه‌های قرآنی سه دسته هستند

فواید قصه‌های قرآنی

ویژگی‌های قصه‌های قرآن

دوری از غلو و مبالغه در قصه‌های قرآن

عزّت و بزرگی، تواضع و فروتنی

تنوع در قصه‌های قرآن

۲ - ساختار قصه‌های قرآن

قصه و حکایت

هدف قرآن از نقل قصه

قصه

قصه‌های قرآنی

حدیث

نَبَأ

مَثَل

مَثَل در قرآن

چگونگی تعریف قصه‌های قرآن

ویژگی قصه‌های قرآن از لحاظ روش

۳ - عناصر داستانی در قصه‌های قرآن

قصه‌های عرب جاهلی

اهداف قصه‌های قرآنی

مفاهیم قصه‌های قرآنی

آثار قصه‌های قرآنی

ویژگی‌ها و خصایص قصه‌های قرآن

انواع اشخاص در قصه‌های قرآن

گفتگو در قصه‌های قرآن

۴ - علل استفاده قرآن کریم از قصه

تربیت و آموزش

یادکردن مثال و سرگذشت، بهترین روش برای تفهیم همگان

۵ - چگونگی داستان‌های قرآن

ویژگی‌های داستان‌پردازی قرآن

موضوعات داستان‌های قرآن

۶ - تفاوت قصه و داستان

واژه‌های قصه در قرآن

مهمترین اهداف قصه در قرآن

تنوع روش نمایش

۷ - پیامبران اولوالعزم

پیامبران اولوالعزم در روایات

۸ - نام پیامبران در قرآن

۹ - داستان‌های قرآن

۱- داستان حضرت آدم(ع)

ریشه شناسی واژه آدم

علت نامگذاری

حضرت آدم

حوّا

نخستین انسان

خلیفه خدا

گفتگوی خدا و فرشتگان در مورد خلقت آدم

دمیدن روح خدا در کالبد آدم

سجده فرشتگان بر آدم

بهشت آدم

شجره ممنوعه

هبوط

عصمت حضرت آدم

وفات حضرت آدم

۲- داستان حضرت ادریس(ع)

خصوصیات ادریس

فرزندان ادریس

زبان ادریس

ادریس چندمین پیامبر است؟

ولادت و کودکی آن حضرت

داستانی عبرت انگیز

۳- داستان حضرت نوح(ع)

استقامت حضرت نوح

لجاجت مخالفین حضرت نوح

نفرین حضرت نوح

کشتی حضرت نوح

کشتی حضرت نوح در کجا پهلو گرفت و نشست؟

عاقبت حضرت نوح

۴- داستان حضرت هود(ع)

ناسپاسی قوم عاد

حضرت هود و اتهام دیوانگی!

عذاب قوم حضرت هود

۵- داستان حضرت صالح(ع)

ناسپاسی قوم ثمود و تکرار تاریخ

وحشت مخالفین

شتر حضرت صالح

مکر زنان در کشتن شتر حضرت صالح

۶- داستان حضرت ابراهیم(ع)

رسالت حضرت ابراهیم

حضرت ابراهیم و نشانه‌ای از رستخیز

حضرت ابراهیم و آزر بت تراش

تهدید حضرت ابراهیم

ابتکار حضرت ابراهیم و شکستن بت‌ها

خدای حضرت ابراهیم

۱ - داستان بنای کعبه

۲ - داستان گفتگوی حضرت ابراهیم با ستاره پرستان

۳ - داستان نمرود با حضرت ابراهیم

۴ - داستان گلستانی در آتش

۷- داستان حضرت اسحاق(ع)

زندگی نامه حضرت اسحاق

ازدواج حضرت اسحاق

دین و آئین حضرت اسحاق

پیامبری حضرت اسحاق

درگذشت حضرت اسحاق

۸ - داستان حضرت اسماعیل(ع)

ولادت حضرت اسماعیل

تبعید هاجر و حضرت اسماعیل!

صبر و تحمل هاجر

چشمه حیات

ذبح حضرت اسماعیل

آخرین تقاضای حضرت اسماعیل

ازدواج حضرت اسماعیل

۹ - داستان حضرت لوط(ع)

اخلاق ناپسند قوم لوت

دعوت حضرت لوط

کیفر قوم حضرت لوط

میهمانان ناخوانده

قوم لوط تمایلی به دختران او ندارند

فرار شبانه حضرت لوط و نزول عذاب الهی

۱۰- داستان حضرت یعقوب(ع)

حضرت یعقوب و اختلاف دو برادر!

آرزوهای فراوان در پهنه بیابان

شهر آرزوهای یعقوب

ازدواج یعقوب

۱۱- داستان حضرت یوسف(ع)

زندگی نامه حضرت یوسف

۱۲- داستان حضرت ایوب(ع)

نام و نسب حضرت ایوب

حضرت ایوب در اسلام

حسد شیطان به حضرت ایوب

ماجرای مصیبت‌های حضرت ایوب

شفای حضرت ایوب

صبر حضرت ایوب در قرآن

وفات و مدفن حضرت ایوب

آرامگاه حضرت ایوب

۱۳- داستان حضرت شعیب (ع)

هشدار حضرت شعیب

عذاب مردم مدین

۱۴- داستان حضرت موسی (ع)

حضرت موسی در قرآن

ولادت و تربیت حضرت موسی

فرار حضرت موسی از مصر

هجرت حضرت موسی به سرزمین مدین

موسی داماد شعیب شد حضرت

بازگشت حضرت موسی به وطن

عذر حضرت موسی به پیشگاه پروردگار

۱- داستان شکافته شدن دریا

جوانمردی و شجاعت مردی از آل فرعون

نزول عذاب الهی بر فرعونیان

خروج بنی اسرائیل از مصر

دریا شکافته شد

فرعونیان غرق شدند

۲- داستان حضرت موسی و ساحران

۳- داستان گوساله سامری

حضرت موسی به طور سینا می رود

سامری

محو گوساله پرستی

۴- داستان گاو بنی اسرائیل

سرگردانی بنی اسرائیل

۵- داستان حضرت موسی و خضر

شرط شاگردی حضرت موسی

جدایی خضر و حضرت موسی

۱۵- داستان حضرت هارون(ع)

جانشینی موسی و ماجرای گوساله سامری

تشبیه جایگاه امام علی(ع) به هارون

درگذشت و آرامگاه هارون

۱۶- داستان حضرت الیاس(ع)

سرگذشت قرآنی قوم الیاس پیامبر

۱۷- داستان حضرت الیسع(ع)

واژه شناسی و نسب حضرت الیسع

نام حضرت الیسع در قرآن

حضرت الیسع در کتاب مقدس

پیامبری حضرت الیسع

معجزات حضرت الیسع

ویژگی‌های حضرت الیسع

سرانجام حضرت الیسع و جانشین او

۱۸- داستان حضرت ذوالکفل(ع)

نام حضرت ذوالکفل در قرآن

حضرت ذوالکفل در روایات

قبر حضرت ذوالکفل

۱۹- داستان حضرت داوود(ع)

نسب و خانواده

نبوت و پادشاهی

زبور

صفات برجسته

قضاوت

زره سازی

صدای خوش

حضرت داوود نزد یهود

زنا با زن شوهردار

ستاره داوود

وفات

۲۰- داستان حضرت سلیمان(ع)

زندگی نامه حضرت سلیمان

حضرت سلیمان آخرین پیامبری است که به بهشت می رود

عاقبت حضرت سلیمان

۱- داستان هُدُود و بلقیس

رد هدیه بلقیس از جانب حضرت سلیمان

چگونگی ملاقات بلقیس با حضرت سلیمان و ایمان آوردن به او

پیوستن بلقیس به حضرت سلیمان و ازدواج با او

۲۱- داستان حضرت یونس(ع)

رسالت حضرت یونس

قرار گرفتن یونس در شکم نهنگ

ذکر یونسیه

مدت غیبت حضرت یونس از میان قومش

۲۲- داستان حضرت زکریا(ع)

حضرت زکریا و آرزوی فرزند

زکریا و میوه های بهشتی

۱- داستان قطعه قطعه کردن حضرت زکریّا

۲۳- داستان حضرت یحیی (ع)

زندگی نامه حضرت یحیی

مژده ولادت حضرت یحیی

نبوت و کتاب حضرت یحیی

سخن گفتن حضرت یحیی با شیطان

شهادت حضرت یحیی

مقام و محل دفن حضرت یحیی

۲۴- داستان حضرت عیسی (ع)

تولد حضرت عیسی

رسالت حضرت عیسی

مثبت اندیشی

معجزات حضرت عیسی

مائده آسمانی

۲۵ - داستان عَزِیر (ع)

ارزش علم

۲۶- داستان حضرت محمد (ص)

القاب حضرت محمد (ص)

تولد پیامبر اکرم (ص)

زندگی نامه پیامبر (ص)

ازدواج رسول اکرم (ص) و نام همسران او

فرزندان پیامبر (ص)

آغاز بعثت حضرت محمد (ص)

دعوت نزدیکان به اسلام

دعوت آشکار پیامبر

مهاجرت به درّه شعب ابوطالب

پیمان عقبه

معراج حضرت محمد(ص)

نقشه قتل پیامبر

هجرت پیامبر

آخرین حج پیامبر(ص) و ماجرای غدیر خم

تاریخ رحلت و علت درگذشت حضرت محمد(ص)

محل دفن حضرت محمد(ص)

۱۰ - داستان‌های دیگری از قرآن

۱ - داستان حضرت اشموئیل(ع)

زندگی‌نامه حضرت اشموئیل

آغاز پیامبری حضرت اشموئیل

نام حضرت اشموئیل در قرآن

حضرت اشموئیل در ادیان مختلف

ملاقات طالوت با حضرت اشموئیل

شهادت حضرت اشموئیل

۲ - داستان حضرت یوشع بن نون(ع)

پایان عمر یوشع نبی

۱۱ - قصه‌های قرآن

۱ - قصه اصحاب اُخدود

اصحاب اُخدود

ظهور مسیحیت در نجران

آتش خشم یهود و مقاومت مردم نجران

۲ - قصه اصحاب آیکه

عذاب الهی

۳ - قصه اصحاب حجر

۴ - قصه اصحاب رس

معنای رس

اصحاب رس در قرآن

عاقبت اصحاب رس

۵ - قصه اصحاب رقیم

تعداد اصحاب كهف

دلیل نامگذاری

ماجرای اصحاب رقیم

۶ - قصه اصحاب السبت

۷ - قصه مؤمن آل فرعون

زندگی نامه

مؤمن آل فرعون در روایات

۸ - قصه هامان

منصب هامان

۹ - قصه اصحاب فرعون

واژه فرعون

شیوه حکومتی

رفتار با بنی اسرائیل

رشد موسی در قصر فرعون

واکنش به رسالت موسی

عذاب‌های آل فرعون

غرق شدن در دریا و اظهار توبه

گزارش تورات

سرگذشت قرآنی لشکریان فرعون و عاقبت شوم آنها

۱۰ - قصه اصحاب مدین

۱۱ - قصه اصحاب فیل

۱۲ - قصه اصحاب کهف

توحید، ندای فطرت

دستگیری خداپرستان

فرار خداپرستان

موحدین و تصوّر شهر جدید!

موحدین آرزوی بازگشت به سوی خدا کردند

۱۳ - قصه ذوالقرنین

وجه تسمیه ذوالقرنین

ذوالقرنین در قرآن

ذوالقرنین و سد یاجوج و ماجوج

۱۴ - قصه قارون

ریشه اصلی بدبختی قارون

عاقبت قارون

۱۵ - قصه قوم تبع

سرگذشت قوم تبع

آئین قوم تبع

۱۶ - قصه یاجوج و ماجوج

تبارشناسی یاجوج و ماجوج

یاجوج و ماجوج در نگاه تاریخ

مکان سد ذوالقرنین

تمدن بشری در روزگار ذوالقرنین

۱۷ - قصه هابیل و قابیل

تولد و بلوغ فرزندان حضرت آدم(ع)

اولین قربانی شهوت

نحوه ازدواج فرزندان آدم و حوا

کلاغ معلم قابیل می شود!

۱۸ - قصه برصیصا

۱۹ - قصه طالوت و جالوت

صندوق عهد یا تابوت عهد

انتخاب طالوت به عنوان زمامدار حکومت

جنگ طالوت با جالوت

حضرت داوود و طالوت

۲۰ - قصه بلعم باعورا

۲۱ - قصه اصحاب الجنّه، صاحبان باغ

۲۲ - قصه قوم سبأ

۲۳ - قصه بهشت شداد

دلسوزی عزرائیل برای شداد

۲۴ - قصه خضر

زندگی نامه خضر

آیا خضر پیامبر بوده است؟

ویژگی های خضر

زنده بودن خضر

درباره چرایی غیبت خضر

آیا خضر را می توان دید؟

مکان های منتسب به خضر

سرانجام خضر

راز عمر خضر برای استدلال به امام زمان (عج)

۱۲ - سخن پایانی

قصه‌های قرآنی چیست؟

قصه‌های قرآنی یکی از علوم قرآنی و شاید دلچسب‌ترین آنهاست. قصه‌ها و داستان‌ها از دیرباز در زندگی انسان نقش داشته‌اند. کتاب‌های آسمانی، به خصوص قرآن به قصه‌ها اهمیت زیادی می‌دهند. خداوند از قصه‌ها برای رساندن پیام و گاهی اتمام حجت استفاده می‌کند.

بیشتر مخاطبان پیامبران، مردم معمولی بودند و بهترین روش برای راهنمایی و قانع کردن آنها استفاده از قصه و حکایت بود.

مؤمنان در اثر شنیدن قصه‌های قرآنی قوت قلب می‌گیرند تا باطل را شکست دهند و بدانند که حق همیشه پیروز است.

قصه‌های قرآنی سه دسته هستند

۱- داستان‌های پیامبران: شامل دعوت اقوام مختلف برای ایمان آوردن به خدای یگانه، معجزات پیامبران، مراحل دعوت از مردم و سرانجام مؤمنان و کافران.

۲- داستان پیشینیان: این داستان‌ها درباره‌ی حوادث و رویدادهای زندگی گذشتگان است. داستان‌هایی چون قوم هود، لوط و فرزندان حضرت آدم.

۳- داستان‌های زمان پیامبر(ص): داستان‌هایی است که در زمان حیات حضرت محمد(ص) اتفاق افتاده، مثل جنگ‌هایی که ایشان در آنها حضور داشته‌اند. جنگ‌هایی که پیامبر(ص) در آنها شرکت داشتند را "غزوه" می‌گویند. مثل غزوه‌ی بدر، احد، خندق.

فواید قصه‌های قرآنی

حمایت روحی از حضرت محمد(ص)، مؤمنان در اثر شنیدن قصه‌های قرآنی قوت قلب می‌گیرند تا باطل را شکست دهند و بدانند که حق همیشه پیروز است.

تنها قصه‌ای که در قرآن به صورت پیوسته از ابتدا تا آخر آن تعریف شده، داستان حضرت یوسف است. خداوند از این قصه به عنوان "بهترین قصه‌ها" یاد کرده است؛ چون سرگذشت جالب و عبرت‌انگیز حضرت یوسف را بیان می‌کند.

ویژگی های قصه های قرآن

قصه گو خداست. هرچه قصه گو مهم تر باشد، اثربخش تر است.

قصه ها حق است نه باطل. حق است یعنی حقیقت دارد، نه خیال.

قصه ها علمی است، وسیله ی فکر است نه به خواب بردن و وقت را سپری کردن.

دوری از غلو و مبالغه در قصه های قرآن

خداوند در قصه های قرآن و مطالبی که نقل می کند، ضمن عظمت دادن، کاری می کند که مبالغه و غرور ایجاد نشود. مثلاً می فرماید:

سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ (سوره اسراء - آیه ۱)

پاک و منزه است خدائی که بنده اش را در یک شب از مسجد الحرام به مسجد اقصی که گرداگردش را برکت ساختیم برد، تا آیات خود را به او نشان دهیم او شنوا و بیناست.

پیغمبر را به معراج بُرد. متنها می گوید که « أُسْرَى بِعَبْدِهِ » یعنی ضمن اینکه پیغمبر به معراج رفت، باز هم عبد بود. لذا قرآن گاهی وقت ها می گوید چنین و چنان کنید، لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ، شاید که رستگار شوید، می گوید شاید تا غرور به وجود نیاید.

عزت و بزرگی، تواضع و فروتنی

هم عزت و بزرگی و هم تواضع و فروتنی می دهد!

هر دو در قصه های قرآن وجود دارد. قرآن یک آیه دارد که می فرماید:

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ (سوره آل عمران - آیه ۷۹)

برای هیچ بشری سزاوار نیست که خداوند، کتاب آسمانی و حکم و نبوت به او دهد سپس او به مردم بگوید: غیر از خدا، مرا پرستش کنید! بلکه (سزاوار مقام او، این است که بگوید: مردمی الهی باشید، آن گونه که کتاب خدا را می آموختید و درس می خواندید!) (و غیر از خدا را پرستش نکنید).

بشر حق ندارد به خاطر اینکه علم و حکمت به او دادیم، و او را به مقام رسالت رساندیم، به مردم بگوید که:

«كُونُوا عِبَادًا لِي» یعنی پیغمبر هم حق ندارد به مردم بگوید که تو نوکر من باش! یعنی ضمن اینکه اشرف

مخلوقات است، اما در عین حال باید تواضع داشته باشد.

تنوع در قصه‌های قرآن

قصه‌های قرآن تنوع دارد. در قرآن هم قصه‌های انبیاء آمده و هم قصه مورچه آمده است. حالات مختلف انسان در قصه‌های قرآن؛ قصه طفولیت: قصه کودکی موسی را می‌گوید. مادر موسی، به موسی شیر بده او را در دریا بیانداز. ماجرای نوزادی موسی را می‌گوید. از پیری زکریا و ابراهیم هم می‌گوید: وَ اَشْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا (سوره مریم - آیه ۴) و شعله پیری تمام سرم را فرا گرفته. از ماجرای پیر تا ماجرای نوزاد در قرآن موجود است!

از قعر دریا می‌گوید تا عرش اعلی: قعر دریا مانند: یونس در شکم ماهی! عرش اعلی مانند: معراج پیغمبر! از عذاب آسمانی قصه می‌گوید مانند: صاعقه! تا عذاب زمینی مانند: رگبار ملخ و شپش و قورباغه به قوم فرعون!

از قهر توسط آب می‌گوید، تا قهر توسط خاک. قهر توسط آب مانند: فرعون غرق شد! توسط خاک مانند: قارون در خاک فرو رفت.

قصه‌های قرآن، تابلوهای روشن از زندگی انسان‌هاست.

قصه‌های قرآن همه‌اش تابلوهای مشخص است.

راه درست از راه انحرافی، روشن شده است. در قرآن همه چیز روشن و شفاف است و کوچک‌ترین ابهامی وجود ندارد.

ساختار قصه‌های قرآن

قصه و حکایت

قصه همواره حضوری پیدا و پنهان در زندگی روزمره ما داشته و دارد. شاید از همین روست که ادیان الهی و کتب آسمانی اغلب پیام خویش را در قالب قصه و حکایت بیان داشته‌اند و بر تأمل و عبرت‌آموزی از سرگذشت پیشینیان بسی تأکید ورزیده‌اند. در میان کتب آسمانی، قرآن بی‌شک از این جهت ره‌آوردی بزرگ و بی‌مثال دارد. اصرار قرآن بر قصه‌گویی و قصه‌خوانی، هر خواننده‌ای را به شگفتی وا می‌دارد.

هدف قرآن از نقل قصه

هدف اصلی قرآن از نقل قصه‌ها عبور دادن انسان از گذرگاه تاریک و رساندن او به سرزمین روشنایی و هدایت است. ولی ضمن آن، گاه مناسبتی ایجاب می‌کند که داستان برگزیده‌ای به شیوه‌ی متناسب و با زیبایی هنری راستین، ایراد شود؛ لیکن نه بر اساس خیال‌پردازی و قصه‌آفرینی، بلکه بر اساس ابتکار و آفرینش هنری در

چگونگی گزارش و اتکا بر واقعیت‌های قاطع و تردیدناپذیر؛ از این رو روش قرآن در نقل قصه‌ها تحت عنوان «روش قصه‌پردازی قرآن» یاد می‌شود. با این مبنا هرگاه قصه‌های ما از قصه‌های قرآن الهام بگیرد، باورهای زیباشناسی هنرمند نیز تغییر می‌یابد.

قصه

قصه، مفرد «قصص» و مترادف «قصص» به معنای «سرگذشت» و «خبر» می‌باشد. در قرآن، قصص به معانی غیر داستانی نیز آمده است؛ مانند «پی‌جویی»، «بیان» و در شش مورد به معنای داستان می‌باشد. کلمه‌ی قصص ۲۷ بار به صورت فعل و اسم به کار رفته است.

قصه قرآنی

بنا به تصریح قرآن کریم، هدف از نقل ماجراهای پیشینیان، تنها بیداری مردم و عبرت گرفتن از سرنوشت آنان است. چنانکه پس از نقل سرگذشت یوسف (ع)، می‌فرماید:

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةً لِّأُولِي الْأَلْبَابِ (سوره یوسف - آیه ۱۱۱)

در سرگذشت‌های آنها درس عبرتی برای صاحبان اندیشه است.

حدیث

حدث، به وجود آمده و "حدیث" هر چیز تازه را گویند؛ قول باشد یا فعل؛ مانند:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى (سوره نازعات - آیه ۱۵)

آیا داستان موسی به تو رسیده است؟

نبأ

کلمات نبأ و انباء هرگاه در مورد سرگذشت اقوام و حوادث زندگی به کار رود، معنای داستان و خبر دارد. دیدگاه راغب

راغب چند خاصیت برای نبأ قائل است:

۱ - واقعی و عاری از دروغ باشد.

۲ - مفید علم یا ظن باشد.

فیل (سوره فیل)، طالوت و جالوت (سوره بقره - آیات ۲۶۴-۲۵۱) و داستان عَزِيزِ پيامبر (سوره بقره - آیه ۲۵۹) قصه نیستند؛ بلکه نبأ می‌باشند.

مَثَل

قرآن داستان‌های خیلی کوتاه را «مَثَل» نامیده است. در مجمع‌البیان به داستان‌های ساری و جاری بر زبان، مَثَل گفته شده است.

مَثَل در قرآن

استعمال مَثَل در قرآن چند نوع است:

۱ - مَثَل‌هایی که ضرب‌المثل هستند.

۲ - مَثَل‌هایی که داستان هستند.

مثل به معنای داستان

داستان شیطان:

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ... * كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ... (سوره حشر- آیات ۱۵ و ۱۶)
وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ (سوره یس - آیه ۱۳)، و ...

مثل به معنای ضرب‌المثل (درباره بلعم باعورا)

خداوند می‌فرماید:

مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ (سوره اعراف - آیه ۱۷۶)

این مثل جمعیتی است که آیات ما را تکذیب کردند این داستان‌ها را (برای آنها) بازگو کن شاید بیندیشند (و بیدار شوند).

(سوره بقره - آیات ۲۶۱ - ۲۶۴ - ۲۶۵)، (سوره زمر - آیه ۲۹) و ...

چگونگی تعریف قصه‌های قرآن

برای تعریف قصه‌ی قرآن، از خود قرآن، دو شیوه استفاده می‌شود:

اول

قیودی که در قرآن درباره‌ی قصه ذکر شده:

۱ - تفکرانگیز بودن (سوره یوسف - آیه ۲)

۲ - احسن القصص (سوره آل عمران - آیه ۶۲)

۳ - ایجادکننده‌ی ثبات برای انبیاء (سوره هود - آیه ۱۲۰)

۴ - تذکر برای مؤمنین (سوره هود - آیه ۱۲۰)

۵ - واقعی بودن قصه‌ها (سوره یوسف - آیه ۱۱۱)

- ۶- تصدیق‌کننده کتاب‌های آسمانی قبل از خود(سوره یوسف - آیه ۱۱۱)
- ۷- جدید بودن قصه‌ها و روش پرداخت.

دوم

بررسی فنی قصه‌های قرآن و به دست آوردن قواعدی ثابت در آن.

ویژگی قصه‌های قرآن از لحاظ روش

قصه‌های قرآن از لحاظ روش دارای ویژگی‌هایی است:

۱ - در مقدمه، همگی یا اغلب دارای تم (فکر غالب بر قصه) هستند

۲ - مقدمه‌ای کوتاه

۳ - بحران، گره و نقطه اوج

۴ - پایان، نتیجه و پیام

برای نمونه در سوره‌ی یوسف عناصر قصه (خواب یوسف و خطری که او را تهدید می‌کند) از مقام بلند یوسف، بلندنظر بودن پدرش و حسادت برادرانش خبر می‌دهد. بقیه‌ی داستان توضیح این عناصر است. توطئه‌ی برادران و فروختن یوسف بحران اول قصه است؛ زیرا از این لحظه سرنوشت یوسف تغییر می‌کند. بحران دوم مبارزه با زلیخا و زندان رفتن وی و بحران سوم به دربار رفتن یوسف است. شاید اوج داستان هم در همین جاست، از این به بعد گره‌های داستان باز می‌شود و عاقبت همگی به دربار آمده و به سجده می‌افتند و سجده‌ی ستاره‌ها در اول داستان با سجده‌ی آخر داستان کاملاً مرتبط می‌گردد.

روابط علت و معلول در حوادث داستان یوسف دیده می‌شود، در قصه، زاویه‌ی دید، با دلیل عوض می‌گردد و گفتگوها کاملاً براساس شخصیت هر فرد و شخصیت اصلی (یوسف) آورده می‌شود و بقیه، در حد لزوم پرداخت می‌گردند. در قصه‌ی قرآن از نماد استفاده شده است. هفت گاو چاق و لاغر به هفت سال راحتی و قحطی تعبیر می‌شوند.

عناصر داستانی در قصه‌های قرآن

در این که داستان‌های قرآنی «داستان» به مفهوم امروزی نیستند، جای هیچ شک و شبهه نیست. هدف خداوند از قصه‌ها ارائه مفاهیم انسانی در راه پیشرفت و یک زندگی الهی است و امید، امتحان، مبارزه، مشکلات و شداید از زیر مجموعه زندگی‌ای است که خود دارای مجموعه‌های فراوان است. زیرا:

اولاً: داستان واقعی نیست گرچه واقعیت ماندنی دارد.

ثانیاً: در داستان نویسنده‌ای واسطه همه فعل و انفعالات است.

ثالثاً: اشخاص داستان عموماً تیپ‌های معمولی هستند.

رابعاً: تخیل زمینه ساز داستان است و ...

اما در قصه‌های قرآنی

اولاً: داستان واقعی است.

ثانیاً: وحی است.

ثالثاً: اشخاص افراد خاصی هستند.

رابعاً: تخیل نقشی در پرداخت داستان ندارد و ...

قصه‌های قرآنی به مفهوم قدیمی قصه نیز نیستند. زیرا قصه‌ها عموماً تخیلی و غیرواقعی بوده و سینه به سینه نقل

گشته‌اند. در حالی که قصه‌های قرآنی یقیناً تخیلی، غیرواقعی و ساختگی نیستند.

وَإِنْ يَرَوْا كَلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ (سوره انعام - آیه

(۲۵)

و(آنها بقدری لجوجند) که اگر تمام نشانه‌های حق را ببینند ایمان نمی‌آورند، تا آنجا که وقتی به سراغ تو

می‌آیند با تو به پرخاشگری برمی‌خیزند و کافران می‌گویند اینها افسانه‌های پیشینیان است.

إِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ (سوره مطففین - آیه ۱۳)

همان کس که وقتی آیات ما بر او خوانده می‌شود می‌گوید: این افسانه‌های پیشینیان است!

خداوند در این آیات افسانه بودن آیات و قصص قرآنی را رد می‌کند و به واقعی بودن قصه‌ها تصریح دارد و

اینها نشان می‌دهد که قصص قرآنی نمی‌تواند «قصه» به مفهوم عمومی آن نامیده شود و بنابراین قصه در قرآن:

عبارت است از روایت و نقل وقایع و حوادث واقعی و حقیقی که از روی علم با هدف و پیامی مشخص،

پیگیری می‌شوند. با توجه به این تعریف قصه‌های قرآن عبارت از نقل حوادث واقعی است، که با آگاهی و از

روی علم انجام می‌شود و دارای پیام و انگیزه‌های مشخصی است.

چرا قصه؟ اینکه چرا خداوند در قرآن این همه از قصه استفاده کرده است، یکی از مسائلی است که در مورد آن

بحث‌ها و بررسی‌های فراوانی صورت گرفته است. می‌توان گفت: خداوند برای باطل کردن تلاش دشمنان و

تأثیرگذاری بر روی افراد در هر زمان و دوره‌ای شرایط خاص زمانی و مکانی را رعایت کرده. معجزاتش را بر

همان اساس بنیان نهاده است. بر این اساس چون در دوره حضرت موسی سحر و جادو نقش انکار ناپذیری در

جامعه آن روز داشته است، موسی را به عصای جهنده و ید بیضا مجهز نموده و در زمان حضرت عیسی طبابت و شفای مریض‌ها مطرح بوده است شفا و دستی معجزه‌آسا به او عطا گشته و در دوره حضرت محمد(ص) افسانه‌سرایی و افسانه‌سازی رواج گسترده‌ای داشته، خداوند وی را به اخبار گذشتگان و آیندگان آگاه کرده است.

قصه‌هایی که از عرب پیش از اسلام باقی مانده دو گونه است: یا قصصی هستند که ریشه در اعتقادات دینی و علائق عرب جاهلی دارند همانند بتان و اجنه و غولان آسمان و ستاره‌ها و... یا قصه‌هایی هستند که در تماس و ارتباط با فرهنگ‌های دیگر همانند شام، روم، ایران، یونان، حبشه، یمن و به خصوص قوم یهود که از دیرباز در مدینه، طائف و اطراف مکه سکنی گزیده بودند، شکل گرفته‌اند. این قبیل داستان‌ها، بیشتر به صورت افسانه‌های پیشینیان عرضه شده‌اند و همان قصصی هستند که یهودیان و معاندین پیامبر اسلام(ص) با طرح آن به مقابله با آیات الهی پرداختند تا بتوانند کسانی را که تحت تأثیر جاذبه شیرین و کلام اعجاب انگیز الهی بودند، منحرف نمایند. قصه‌گویان و مردم مکه پیامبر را متهم می‌کردند که سخنان آنان را نقل می‌کند و از خودش چیزی ندارد و به این طریق علاوه بر زیر سؤال بردن آیات الهی تلاش می‌کردند تا سخنان پیامبر را مسایل پیش پا افتاده و معمولی جلوه داده و از تأثیر آن بکاهند.

از این رو پیامبر را متهم می‌ساختند که اساطیر گذشتگان را نقل می‌کند و یا می‌گفتند ما هم مانند پیامبر(ص) داستان می‌گوییم. نمونه بارز این تقابل در حرکات نضربن حارث یهودی(پسرخاله پیامبر اکرم(ص) و از بزرگان قریش محسوب می‌شد که پیامبر را بسیار آزرده مشاهده می‌شود. او که مدتی از عمر خود را در حیره گذرانده بود با داستان‌های پهلوانان و شاهان ایرانی مانند رستم و اسفندیار آشنا گشته، و به دنبال تصویب درالندوه به رویارویی با قرآن پرداخت. نضر با معرکه‌گیری در بازار و کوچه‌ها و نقل داستان‌های ایرانی و سرگذشت شاهان و اقوام افسانه‌ای سعی می‌کرد دل‌های مردم را از سخنان پیامبر اکرم(ص) به خود جلب کند و وحی الهی را بی ارزش جلوه دهد. نمونه‌های فراوان از قصه‌های عرب جاهلی نقل شده است و اینها نشان می‌دهد که آنها در

افسانه‌سازی و قصه‌سرایی تبحر و تخصص فوق‌العاده‌ای داشته‌اند و شاید یکی از عمده‌ترین دلایل نقل سرگذشت اقوام گذشته در قرآن باطل کردن و بی‌اثر نمودن افسانه‌های عرب جاهلی باشد. نضربن حارث همیشه می‌گفت: مردم! سخنان من با گفته‌های محمد(ص) چه فرق دارد؟ او داستان گروهی را برای شما می‌خواند که گرفتار قهر و غضب الهی گشتند. من هم سرگذشت عده‌ای را شرح می‌دهم که غرق نعمت بودند و روزگاری بلند است که در زمین حکومت می‌کنند. افسانه‌های نقل شده از عرب جاهلی دارای مشخصات و ویژگی‌هایی

است که نشان از نبوغ آنها دارد و با توجه به شیوع بی‌سوادی عمومی در آن زمان خاص، می‌توان نتیجه گرفت که نقل آثار گذشتگان در آیات الهی چند نتیجه قابل توجه داشته است:

۱- بی‌اثر کردن افسانه‌سازی جاهلان

۲- بیان حقایق گذشته

۳- ارضای حس غریزی اعراب

۴- نشان دادن ارتباط پیامبر با یک منبع غیبی

۵- تسکین دادن و امیدوار نمودن پیامبر

قصه‌های عرب جاهلی

قصه‌های عرب جاهلی چندگونه بوده است:

۱- افسانه‌هایی در مورد طبیعت، ستارگان و...

۲- نقل امثال و حکایات

۳- قصه‌های اقوام گذشته

۴- بیان حکایت و حماسه‌های اعراب در گذشته

۵- نقل و سرودن اشعار حماسی و حکایت‌گونه «ستاره دلبران و ماه، هر دو به خواستگاری ستاره ثریا آمدند،

ثریا (پروین) به ماه گفت: من از همسری با ستاره دلبران امتناع دارم زیرا که او تهیدست است. دلبران که این را شنید، شتر خود را به دنبال کشید و اکنون هر جا که می‌رود، جهاز خود را همراه دارد».

شعر جاهلی از اساطیر و خرافاتی که نقل می‌کردند و شاعران به شعر می‌آوردند، همچنین از داستان‌هایی که از تورات گرفته شده، خالی نیست. مثلاً عدی بن زید در شعر خود داستان ماری که آدم را فریفت، می‌آورد و امیه بن صلت از داستان لوط و ویران شدن شهر سدوم و داستان ابراهیم و قربانی کردن (اسماعیل) سخن می‌گوید. حال آنکه قصه‌های قرآنی دارای اهداف و مفاهیم و آثار فراوانی اند که به ترتیب در مورد هر یک توضیحاتی خواهیم داد.

اهداف قصه‌های قرآنی

۱ - اثبات وحی بودن آنچه نازل شده است.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ (سوره یوسف - آیه ۳)

ما بهترین سرگذشت‌ها را بر تو بازگو کردیم، از طریق وحی کردن این قرآن به تو، هر چند پیش از آن از غافلان بودی.

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ (سوره یوسف - آیه ۱۰۲)

این از خبرهای غیب است که به تو وحی می‌فرستیم

۲ - تربیت انسان بر ایمان به غیب

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَ... (سوره بقره - آیه ۳)

کسانی که ایمان می‌آورند به غیب و...

۳ - تربیت انسان بر ایمان داشتن به قدرت مطلق الهی

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ... (سوره بقره - آیه ۲۵۹)

یا همانند کسی که از کنار یک آبادی (ویران شده) عبور کرد...

۴ - تربیت انسان برای آراسته شدن به اخلاق نیکو

۵ - تسلیم بودن انسان به مشیت الهی

۶ - پیروزی حق بر باطل

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ... (سوره اسراء - آیه ۸۱)

و بگو حق فرا رسید و باطل مضمحل و نابود شد

۷ - امتحان بندگان

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا... (سوره ملک - آیه ۲)

همان کسی که مرگ و حیات را آفرید تا شما را بیازماید که کدامیک بهتر عمل می‌کنید

۸ - عبرت‌آموزی

در قصص قرآن اهداف مهمی نهفته که هنوز مفسران موفق به فهم همه آنها نگشته‌اند و گذشته از این در ذکر این قصه‌ها دلایل و اهدافی وجود دارد که تا ابد هم کسی نمی‌تواند به راز و اسرار آنها پی ببرد. زیرا عقل انسان محدود است و نمی‌تواند به نامحدود احاطه یابد. تنها می‌توان گفت هدف اصلی، هدایت انسان و رسیدن او به ملکوت است و گرنه آیندگان نیز به سرنوشت گذشتگان گرفتار خواهند شد.

مفاهیم قصه‌های قرآنی

۱- دینداری

فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ... (سوره روم - آیه ۳۰)

این فطرتی است که خداوند انسان‌ها را بر آن آفریده دگرگونی در آفرینش الهی نیست، این است آیین استوار...
اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ (سوره هود - آیه ۸۴)

(شعیب گفت:) الله را پرستش کنید که جز او معبود دیگری برای شما نیست

۲ - راز دانی پیامبران

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ (سوره يوسف - آیه ۴)

(بخاطر آر) هنگامی را که یوسف به پدرش گفت: پدرم! من در خواب دیدم یازده ستاره و خورشید و ماه در

برابرم سجده می‌کنند!

و رُسُلًا فَذُ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَ رُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَ كَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا (سوره نساء - آیه ۱۶۴)

و پیامبرانی که سرگذشت آنها را قبلاً برای تو بیان کرده‌ایم و پیامبرانی که سرگذشت آنها را بیان نکرده‌ایم و خداوند با موسی سخن گفت.

۳ - استواری مؤمنان

وَ مِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ (سوره بقره - آیه ۱۶۵)

و بعضی از مردم معبودهای غیر از خداوند برای خود انتخاب می‌کنند و آنها را همچون خدا دوست می‌دارند اما آنها که ایمان دارند خدا را با شدت بیشتر دوست دارند.

مفاهیم قصص قرآن خیلی گسترده‌تر از مواردی است که به آنها اشاره شد از جمله می‌توان گفت هدف خداوند از قصه‌ها ارائه‌ی مفاهیم انسانی در راه پیشرفت و یک زندگی الهی است.

آثار قصه‌های قرآنی

۱- کاستن فشار از پیامبر و مؤمنان

وَ لَقَدْ نَعَلْنَاكَ يَصِيقُ صَدْرِكَ بِمَا يَقُولُونَ (سوره حجر - آیه ۹۷)

ما می‌دانیم سینه تو از آنچه آنها می‌گویند تنگ می‌شود (و تو را سخت ناراحت می‌کنند).

وَ كَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُنَبِّئُ بِهِ فُؤَادَكَ وَ جَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَ مَوْعِظَةٌ وَ ذِكْرٌ لِلْمُؤْمِنِينَ (سوره هود - آیه ۱۲۰)

ما از هر یک از سرگذشت‌های انبیاء را برای تو بازگو کردیم تا قلبت آرام (و اراده‌ات قوی) گردد و در این (اخبار و سرگذشت‌ها) حق و موعظه و تذکر برای مؤمنان آمده است.

۲- تبشیر و انذار

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ * وَ لَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ (سوره قمر- آیات ۳۱ و ۳۲)

ما فقط یک صیحه (صاعقه عظیم) بر آنها فرستادیم و به دنبال آن همگی به صورت گیاه خشکی درآمدند که صاحب چهارپایان در آغل جمع آوری می کند! ما قرآن را برای یادآوری آسان ساختیم آیا کسی هست که متذکر شود. آثار قصه های قرآن را نیز نمی توان در یکی دو مورد خلاصه کرد. آنچه ذکر شد نمونه ای از آثار قصه های قرآن است. به هر صورت هدف خداوند هدایت انسان ها است. و پند آموزی از سرگذشت اقوام گذشته شاید از مهمترین آثاری باشد که در این آیات نهفته است. ویژگی ها و خصایص قصه های قرآن

آنچه که امروزه به عنوان ادبیات داستانی خوانده می شود دارای ویژگی هایی است که آن را از نوشته های دیگر ممتاز می کند. قصه های قرآن نیز دارای ویژگی هایی است که آن را از نوشته های دیگر و حتی داستان، متمایز و جدا می کند. این ویژگی ها به شرح زیر هستند:

- ۱- تنوع راه و روش
  - ۲- تقسیم به نماهای مختلف
  - ۳- گزینش صحنه های مؤثر
  - ۴- استفاده از روایت غیابی
  - ۵- توازن میان نظم و واقعگرایی
  - ۶- واقعیت گرایی قرآنی
- واقعیت گرایی در داستان است و البته چون داستان خود از تخیل نویسنده نشأت می گیرد پس می شود گفت که همان واقعگرایی تخیلی است که در داستان های جدید نمودار دارد. اما در داستان های قرآنی از تخیل خبری نیست و مجموعه قصه ها از همه جهت واقعیت است.
- ۷- زبان و بیان زبان و بیان قصه های قرآنی نیز چون از وحی منبعث می شوند دارای ویژگی های منحصر به فردی است که با داستان های جدید تفاوت شاخصی دارند.
  - ۸- تکرار: راز تکرار در قرآن هنوز آنطور که باید و شاید برای مفسرین فهمیده نشده است ولی دلایلی برای آن ذکر کرده اند که در جای خود قابل بحث اند.

۱- تعداد اغراض و اهداف باعث تکرار شده است

۲- تأکید بر بعضی از مفاهیم دینی

۳- تدریجی بودن نزول قرآن

۴- نشانه بلاغت قرآن

۵- تکمیل تصاویر

و شاید دلایل دیگر...

شایان ذکر است که خصایص قصه‌های قرآنی جدای از خصایص داستانی بیان گشته است.

انواع اشخاص در قصه‌های قرآن

در قصه‌های قرآن اشخاص زیادی حضور دارند که در یک نگاه کلی به سه نوع تقسیم می‌شوند: حیوانات،

اشخاص واقعی حاضر، اشخاص نمادین و غایب.

ولی اگر بخواهیم اشخاص قصه‌ها را ریزتر مورد بررسی قرار دهیم باید به موارد زیر اشاره کرد: حیوانات، زن،

مرد، فرشته، جن و ابلیس.

۱- حیوانات؛ حیوانات در داستان امروزی نیز (خصوصاً در ادبیات کودکان) جایگاه ویژه‌ای دارد و این برمی‌گردد

به اهدافی که نویسنده داستان دنبال می‌کند و همچنین شرایط خاصی که داستان می‌تواند داشته باشد.

الف- مورچه

حَتَّىٰ إِذَا أَتَوْا عَلَىٰ وَادِي النَّمْلِ قَالَتْ نَمْلَةٌ يَا أَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ سُلَيْمَانُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (سوره نمل - آیه ۱۸)

تا به سرزمین مورچگان رسیدند، مورچه‌ای گفت: ای مورچگان! به لانه‌های خود بروید تا سلیمان و لشکرش

شما را پایمال نکنند در حالی که نمی‌فهمند!

ب- هُدُود

و تَفَقَّدَ الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَا أَرَى الْهُدُودَ أَمْ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ (سوره نمل - آیه ۲۰)

(سلیمان) در جستجوی پرنده (هُدُود) برآمد و گفت چرا هُدُود را نمی‌بینم یا اینکه او از غایبان است.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهِ وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بِنَبَأٍ يَقِينٍ (سوره نمل - آیه ۲۲)

چندان طول نکشید (که هُدُود آمد و) گفت من بر چیزی آگاهی یافتم که تو بر آن آگاهی نیافتی من از سرزمین

سبأ یک خبر قطعی برای تو آورده‌ام.

ج- ناقه (شتر ماده)